

ФІЛОСОФІЯ

УДК 124.2+316.1:167/168

© Ольга Рупташ
(Чернівці)ПОНЯТТЯ СМISЛУ В ІНТЕРПРЕТАТИВНІЙ ПАРАДИГМІ
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ НАУК

Стаття присвячена експлікації поняття «смысл» у контексті інтерпретативної соціології М. Вебера та теоретико-методологічних розробок А. Шюца. Досліджується філософське підґрунтя методології гуманітарних наук у філософській герменевтиці та феноменології. З'ясовано значення «розуміння» в гуманітарному пізнанні, його суб'єктивне та об'єктивне тлумачення. Значну увагу приділено розмежуванню природничо-наукової та гуманітарно-наукової парадигм у процесі становлення гуманітарних наук. Актуалізовано потенціал спадкоємності у концепціях фундаторів філософії та методології гуманітарних наук.

Ключові слова: герменевтика, феноменологія, інтерпретативна соціологія, методологія, гуманітарні науки.

Актуальність досліджуваної теми зумовлена зацікавленням у специфічно гуманітарних засадах наукового пізнання, яке неухильно зростає в постнекласичній філософії науки. Тривалі дискусії з приводу відмінностей між гуманітарними та природничими науками, продовжені нині на ґрунті нових здобутків у методології наукового пізнання, так чи інакше торкаються проблеми сумірності гуманітарного знання та епістемічних ідеалів об'єктивності, емпіричної доказовості, логічної строгості наукових теорій тощо.

Гуманітарне знання від своїх витоків і до нині розвивається під впливом різних методологічних концепцій, філософських течій і напрямків. Провідну роль у конституюванні гуманітарних наук зіграли герменевтика і феноменологія, на засадах яких сформувалися загальна та конкретно-наукові теорії розуміння і тлумачення.

Мета цієї розвідки – з'ясувати значення поняття «смысл» у контексті інтерпретативної гуманітарно-наукової парадигми. Задля цього ми спробували експлікувати зміст цього поняття у працях засновника інтерпретативної соціології – М.Вебера та його ідейного спадкоємця – А.Шюца. Ми простежимо трансформацію «смыслу», яка відбулася під час переходу від герменевтично-неокантіанського філософського підґрунтя веберової концепції до опори на феноменологію Гусерля у соціальному вченні Шюца.

У рамках реалізації мети передбачено вирішити такі завдання:

- дослідити філософське підґрунтя методології гуманітарних наук у філософській герменевтиці та феноменології;
- з'ясувати значення поняття «розуміння» в соціогуманітарному пізнанні та його суб'єктивне і об'єктивне тлумачення;
- провести розмежування природничо-наукової та гуманітарно-наукової парадигми у процесі становлення гуманітарних наук;
- проаналізувати потенціал спадкоємності у концепціях фундаторів філософії та методології гуманітарних наук.

Ступінь розробленості проблеми. Ґрунтовні дослідження спадщини Макса Вебера здійснили українські перекладачі та коментатори його творів Олександр Погорілий і Микола Кушнір. Реалізацію феноменологічного проекту у соціології Альфреда Шюца досліджувала Ксенія Дмитренко. Феноменологічна соціологія й, зокрема, поняття суб'єктивного смыслу соціальної дії у А.Шюца стали предметом вивчення Вахтанга Кебуладзе.

Виклад матеріалу. Поняття смыслу посіло одне з центральних місць у теоретико-методологічних конструкціях соціологічного знання М.Вебера, Г.Зімеля, А.Шюца,

Г.Гарфінкеля та ін., які репрезентують інтерпретативну парадигму в розвитку соціальних наук. Інтерпретативна соціологія (нім. *Verstehende Soziologie*, англ. *interpretive sociology*, рос. *понимающая социология*) конституювалася в XIX столітті, поряд із критичною соціологією (*critical sociology*), як одна з альтернатив позитивізму.

Розробкою філософських підвалин і методології інтерпретативної соціології займався *Макс Вебер (Max Weber)*. Натхнений ідеями німецьких філософів – фундаторів герменевтики, Вебер поклав в основу свого вчення поняття «розуміння». Це дозволило вийти за вузькі межі пізнання, пропагованого засновником позитивізму *Огюстом Контом (Auguste Comte)* та його послідовником *Емілем Дюркгеймом (Emile Durkheim)*, яке спирається виключно на спостережувані факти. Водночас Вебер відкидає і принципи та категорії романтичного історизму, які сповідували багато його сучасників. Загалом, визнаючи нагальні потреби конституювання соціогуманітарних наук (серед яких: виявлення специфіки цієї царини знання і розробка відповідних методів пізнання), Вебер використовує плідні здобутки Дильтея, Рикерта й інших на цій ниві. Він поєднує націленість на об'єктивне знання із застосуванням герменевтичних процедур. При цьому, очевидно, що вчений не просто «успадковує» методологію «наук про дух» Дильтея чи логічне обґрунтування «наук про культуру» неокантіанців, а розробляє цілком нову методологію і теорію соціального пізнання.

Розуміння як метод дослідження виходить не стільки з об'єктивної значущості соціальних взаємодій, скільки із суб'єктивного тлумачення самими діячами (акторами) смислу й цінності їхніх дій. Тим самим акцентується увага на специфіці процесу пізнання в соціогуманітарних науках: дослідник має справу не лише з об'єктами, а й із суб'єктами пізнання. У соціології, як і в інших науках з цієї царини, процес пізнання не обмежується суб'єкт-об'єктивними відношеннями, характерними для природничо-наукового пізнання, а доповнюється суб'єкт-суб'єктною взаємодією дослідника і «досліджуваного». Вебер запропонував доповнити метод пояснення через причинно-наслідковий зв'язок, властивий природодослідженню, методом розуміння через осягнення смислового зв'язку [див.: 5, s. 45–64].

Проте нова методологія відкидає опору на історичний суб'єктивізм та інтуїтивізм. Дослідник висуває гіпотезу, яка тлумачить мотиви соціальної дії актора, і яку потрібно ще перевірити шляхом емпіричної верифікації та поєднати з каузальним поясненням. Вебер називає мотивом смислову цілісність (*Sinnzusammenhang*), яка здається діячу або досліднику достатньою підставою для спостережуваної поведінки. За їхніми мотивами Вебер поділяє усі соціальні дії на такі типи: цілераціональні; ціннісноіраціональні, афективні, особливо емоційні; традиційні [4, s. 12–13]¹. (Ця типологія добре відома, тому ми не будемо на ній детально зупинятися).

За визначенням Вебера, соціологія – це наука, яка займається «тлумачливим розумінням» (*deutend verstehen*), або розумінням через тлумачення соціальних дій, проникаючи в суб'єктивний смисл дій акторів. Соціальними є лише ті дії, які за своїм смислом орієнтовані на поведінку інших. Термін «смысл» може вживатися тут у двох значеннях: 1) актуальний смисл, наявний у цьому конкретному випадку для окремого діяча, або усереднений, приблизний смисл, який приписується цій множині діячів; 2) типовий смисл, приписуваний гіпотетичному діячу чи діячам цього типу дії – теоретичний конструкт, названий чистим типом. Вебер акцентує увагу на відмінності між «смыслом» у соціології та історії, які є емпіричними науками про дії, й «істинними» та «правдивими смислами», яких шукають юриспруденція, логіка, етика та естетика, які він називає «догматичними дисциплінами» з тієї ж царини [4, s. 1]. Смыслом можуть бути наділені як дії людини, так і об'єкти, які постають для неї цілями чи засобами. А от процеси та умови дії – позбавлені смислу, оскільки вони не є ні метою, ні засобом, а лише сприяють, стимулюють чи, навпаки, перешкоджають дії. Так само позбавлені смислу фізичні та психологічні явища і стани [4, s. 3].

¹ Переклад українською: Вебер М. Господарство і суспільство: нариси соціології розуміння / Макс Вебер; пер. з нім. М. Кушнір. – К.: Вид. дім «Всесвіт», 2013. – 1112 с.

Метод соціології, заснованої на розумінні через тлумачення, раціоналістичний в тому сенсі, що бере до уваги лише раціонально сконструйовані цілеспрямовані дії – дії, коли індивід, відштовхуючись від вихідних даних і рухаючись до заданої мети, однозначно обирає потрібні засоби. Такі дії Вебер називає ідеальними типами. Вони засновані на раціональній однозначності і тому можуть бути зрозумілими досліднику. Реальні, зумовлені різними чинниками, враховуючи ірраціональні афекти, переживання, упередження тощо, дії розглядаються соціологією як відхилення від ідеальних типів. Порівняння реальної поведінки діяча з ідеальним типом робить можливим її розуміння.

Існує два різновиди розуміння: 1) актуальне розуміння – безпосереднє, очевидне розуміння суб'єктивного смислу в результаті спостереження даного акту, сприймання усних чи письмових вербальних висловлювань (сюди належать безпосереднє раціональне розуміння ідей і дій, розуміння ірраціональних виявів емоцій, переживань, тощо); 2) пояснювальне розуміння – раціональне розуміння смислу, яке виникає в результаті пояснення мотиву дії актора шляхом установлення взаємозв'язку між дією і ширшим контекстом смислової цілісності [4, с. 3-4].

У соціології в якості пояснення постає схоплення смислу як певної взаємопов'язаності елементів у внутрішньо узгоджене ціле (*Sinnzusammenhang*). Суб'єктивний смисл дії розглядається тут як передбачуваний (замислений) смисл, який суб'єкт вірогідно мав намір здійснити. Розуміння передбачає герменевтичне виявлення смислу як: а) реально замисленого конкретним індивідом (в історичній перспективі); б) усередненого, або наближеного до справжнього задуму (у соціологічних дослідженнях масових явищ); в) науково сконструйованого ідеального типу (під час вивчення звичних, поширених, повторюваних явищ). Останнє розуміння смислу найбільш притаманне економічним концепціям, які розглядають людську дію як суто раціональну – поза впливом афектів, емоцій, помилок тощо, скеровану лише на одну ціль (економічну вигоду).

Тлумачення, яким би очевидним воно не здавалося з огляду на смисл, не можна вважати тлумаченням дійсних причин. По-перше, тому що діяч сам не завжди усвідомлює свої справжні наміри чи мотиви; по-друге, тому що подібні, на перший погляд, шляхи дії, можуть бути, у своєму смисловому вимірі, різними і навіть зовсім протилежними; по-третє, діячі, насправді, в кожній реальній ситуації можуть зазнавати впливу різних, а іноді, й суперечливих імпульсів і мотивів, які не можна звести до одного усередненого чи більш імовірного чинника. Тому всі тлумачення мають досліджуватися лише як каузальні гіпотези, навіть найбільш вірогідні [4, с. 6-7].

Якщо розглядати термінологію Вебера в межах усталеної дихотомії смислу і значення, то термін смисл використовується для позначення внутрішньої інтенції діяча, вираження його наміру, тобто осмисленого мотиву, розраховуючи сумірність цілей і засобів. Натомість значення вводило б дослідника в інший контекст – зовнішній щодо діяча, вписаний у ланцюжки взаємозв'язків з іншими діями й іншими діячами.

Смисл – це інтенція, закладена в повідомленні, дії, вчинку, події тощо. Прагнучи осягнути смисл, ми сподіваємося зрозуміти намір, згорнутий всередині того чи того об'єкта розуміння, внутрішній зміст спрямований назовні. Тим самим ми змушені звертатися до суб'єкта. Смисл соціальної дії виказує наміри діяча, усвідомлення ним своїх цілей і наявних засобів. Якщо розглядати смисл як дещо незалежне від суб'єкта, самодостатнє і самочинне, то він постає таємницею, залишається загадкою, відповідь на яку нікому не відома, і тому оцінити її як правильну чи неправильну неможливо. До прикладу, смисл історії, іманентний її сутності, виказує її внутрішні цілі, механізми розвитку, недоступні безпосередньому спостереженню, на протигагу значенню, яке мають історичні події, вписані у причиново-наслідковий ланцюжок.

Нового тлумачення в методології, запропонованій Вебером, набула «стара» проблема дотримання вимоги об'єктивності і визначення статусу так званих суджень оцінки в соціальних науках. Ввійшовши у 1904 р. до складу редакції «Архіву соціальних наук і соціальної політики», він чітко висловився з цього приводу в програмній статті журналу: «завданням

емпіричної науки не може бути створення обов'язкових норм та ідеалів, з яких потім будуть виведені рецепти для практичної діяльності» [1, с. 347]. Тим самим чітко проводиться розмежування між емпіричним знанням і судженням оцінки. Соціологія, так само як і інші соціогуманітарні науки, може зробити свій внесок у розв'язання проблем, пов'язаних з різними аспектами ціннісних суджень, наприклад, у політичному житті, ідеологічних орієнтаціях тощо, але саме дослідження має залишатися в межах об'єктивності.

Теоретичне підґрунтя досліджень осмисленої людської діяльності формується довкола категорій «мета» і «засоби», визначення яких проблематизується, якщо вводити у сферу соціальних наук категорію «цінність». Як сама ціль, так і засоби її досягнення можуть підлягати оцінці. І не лише з погляду раціональної доцільності, а й з погляду сумірності системі цінностей актора соціальної дії. Проте завдання вибору на підставі цінностей стосується, як зазначає Вебер, лише самої людини – актора соціальної дії, в той час як у межах науки можливо лише «дати людині знання, які допоможуть їй зрозуміти значення того, до чого вона прагне; навчити її бачити цілі, які її приваблюють і між якими вона робить вибір у їхньому взаємозв'язку й значенні, передусім шляхом виявлення «ідей», що лежать, фактично чи припустимо, в основі конкретної мети і їхнього логічного зв'язку в дальшій еволюції» [1, с. 349]. Науковець може шукати істину, відбиту у фактах, і водночас обстоювати ідеали, у які він вірить. Головне не плутати свою особисту позицію з науковою об'єктивністю. Для Вебера цілком очевидно, що наукова революція започаткувала нову культурну добу, коли людина має усвідомити, що жодне найдосконаліше дослідження не може розкрити смисл світобудови, і ми самі покликані створити цей смисл. Відповідно, немає досконалого світогляду, його не можна вивести з досвідного знання, і тому на всі часи залишатиметься нерозв'язуваною суперечка щодо найвищих цінностей та ідеалів [1, с. 353].

Виходячи з настанов інтерпретативної соціології, значну увагу загальнометодологічним проблемам гуманітарного пізнання приділив *Альфред Шюц (Alfred Schutz)*. Він долучився до розгорнутого в середині минулого століття обговорення щодо сумірності методів природничих і гуманітарних наук, активну участь у якому взяли *Ернест Нагель* і *Карл Гемпель* [див.: 3]. Шюц прагне спростувати критику, висловлену на адресу методологічного підходу Макса Вебера та його школи. Він передусім обстоює правомірність застосування методу розуміння у термінах «смислових» категорій людського досвіду під час дослідження соціальних феноменів, виявляючи свою прихильність до веберового підходу [3, р. 259]. Сформулювавши головні пункти критики, серед яких: 1) трактування розуміння як уявної ідентифікації дослідника з діячем (актором) для спостереження за ситуацією очима її учасників; 2) зведення зовнішньо спостережуваних дій до внутрішніх психічних станів, які не можуть бути зрозумілими чи розумними; 3) неаргументоване заперечення прибічниками «смислових зв'язків» «об'єктивного» або «біхевіористського» ідеалу соціальної науки (який ґрунтується на визнанні спроможності отримувати знання про дії людей на підставі даних про їхню поведінку), Шюц показує, що опоненти не вірно зрозуміли сутність веберового постулату про суб'єктивне тлумачення, і демонструє низку хибних висновків, які з цього випливають. У такий спосіб він виявляє причину непорозуміння і безпідставного розколу між прихильниками двох методологічних підходів.

Шюц, зокрема, визнає низку спільних для нього та Нагеля і Гемпеля ідей. Ці ідеї узгоджуються з принципами обґрунтованості висновків і верифікації, а також теоретичних ідеалів єдності, простоти, універсальності та точності, які, на думку Шюца, характерні для усіх емпіричних наук: як для природничих, так і для гуманітарних. Саме на цих вихідних засадах мають будуватися наукові теорії.

Гуманітарне знання постає в результаті послідовного умовиводу на основі доказів і раціональної аргументації. Воно має бути висловлене у пропозиціональній формі і підлягає верифікації за допомогою спостереження (але не винятково сенсорного). Теорія в гуманітарних науках, так само як і в природничих, означає експліцитне формулювання визначених залежностей між набором змінних у термінах, у яких можна пояснити досить широкий клас емпірично виявлених закономірностей.

У глибині непорозуміння лежить пласт філософських ідей сенсуалістичного емпіризму чи логічного позитивізму. На основі цих ідей сформувався переконання, що досвід – тотожний сенсорному спостереженню. Відповідно, всі інші види досвіду прирівнюються до інтроспекції й оголошують суб'єктивними та вважають ненадійними методами дослідження. Натомість Шюц ґрунтує свою аргументацію на принципах відмінної філософської позиції, а саме – феноменології.

Феноменологічний метод, розроблений Гусерлем, сумірний відповідній онтології, категоріями якої постають «трансцендентальне Еґо» (первісна сутність, яка містить у собі досвід світу і яка засвідчує світ в узгодженості); «інтенціональність» (предметна спрямованість свідомості), «життєсвіт» (світ повсякденного життя), «трансцендентальна інтерсуб'єктивність» (відкрита спільність монад, яка передує об'єктивності і містить її в собі), «об'єктивно наявний світ» (корелят універсальної єдності здійснюваного в Еґо сукупного конституювання в його сутнісній формі) [див.: 2]. Гусерль вважає, що всі справжні, відповідальні за свої основи науки, мають належати до царини філософії, яка є універсальним самопізнанням. А наука, яка називає себе позитивною, насправді, є «загубленою у світі» наукою. І щоб відродити себе, наука має «спочатку втратити світ через епоху, щоб потім здобути його знову в універсальному самоосмисленні» [2, с. 199].

З погляду феноменології Гусерля, пізнання – це конституювання смислу, тобто інтенціональна смислотвірна діяльність свідомості. Для формулювання теорії в гуманітарних науках важливо усвідомити важливість введення гусерлевого поняття «життєсвіт» у структуру гуманітарного пізнання. Життєсвіт, або світ повсякденного життя – неодмінний горизонт, у який занурений дослідник.

Якщо першочергове завдання суспільних наук – отримувати упорядковане знання про соціальну реальність, то завданням методології гуманітарних наук Шюц визначає дослідження загальних принципів, згідно з якими людина упорядковує свій досвід у щоденному житті, і особливо ті, що стосуються соціального світу. При цьому соціальна реальність – це вся сукупність соціально-культурних об'єктів і подій, доступних людині завдяки здоровому глузду в досвіді повсякденного життя. Цей досвід стосується водночас як світу природи, так і світу культури, до яких належить людина. Головна його риса не суб'єктивність, а інтерсуб'єктивність, оскільки світ – актуальний або потенційно доступний для кожного. З визнання інтерсуб'єктивності досвіду проростає значущість комунікації та мови для соціальної взаємодії [3, р. 261].

Міжсуб'єктна комунікація вчених так само можлива завдяки інтерсуб'єктивності досвіду і, як наслідок – порозумінню між ними щодо дослідження (спостереження), його об'єкту, мети, стосунку до наукової проблеми тощо. Таке порозуміння між вченими, на думку Шюца, не можливо пояснити в термінах контрольованого чуттєвого спостереження, як на цьому наполягають прихильники позитивізму та біхевіоризму в гуманітарному пізнанні. «Таке інтерсуб'єктивне розуміння між вченим В і вченим А трапляється не завдяки спостереженням вченого В за поведінкою вченого А, не завдяки самоспостереженню, яке виконав В, і не завдяки ідентифікації В з А» [3, р. 261]. Отож, позитивістська методологія не може дати відповідь про необхідні й достатні умови для розуміння. Шюц виявляє і неспроможність біхевіоризму, який сформувався на базі позитивізму, досліджувати значну частину об'єктів і подій соціальної реальності.

Здатність до розуміння зростає всередині повсякденного досвіду. Ми маємо якісь уявлення про смисл людських дій і поведінки, які впливають не з наукових знань, а з щоденної практики життя і комунікації з іншими людьми. Тому Шюц визначає розуміння як особливу досвідну форму, в якій буденна свідомість отримує знання про соціально-культурний світ. І хоча розуміння – суб'єктивне, оскільки здійснюється лише особисто, проте воно не пов'язане з інтроспекцією і не залежить від інтуїції дослідника, яку не можна контролювати чи верифікувати, чи цінностей, які він сповідує. Шюц, так само як і Вебер, вважає розуміння суб'єктивним тому, що воно спрямоване на розкриття смислу, суб'єктивно закладеного діячем у свої дії. Смисл дії – суб'єктивний, на протипагу значенню, яке можна надати дії в

результаті її пояснення іншими діями чи спостерігачами. Значення – вписане в ланцюжки взаємостосунків з *іншими*, зв'язків причин і наслідків. Смысл – це внутрішньо закладена суб'єктом інтенція дії, пов'язана з мотивом і метою.

Шюц розрізняє розуміння як форму досвіду, як епістемологічну проблему і як специфічний метод гуманітарних наук. Як форма досвіду, розуміння – первинний емпіричний досвід співжиття з іншими людьми і тлумачення їхніх дій. Воно – вихідний пункт будь-якого наукового дослідження, враховуючи природничо-наукове. Але якщо природничі науки відштовхуються від життєвіття, абстрагуючись від несуттєвих для їхніх досліджень уявлень здорового глузду, то соціогуманітарні науки досліджують пласт соціальної реальності, яка належить цьому світу повсякденного життя.

Саме в цій відмінності Шюц вбачає лінію розмежування принципів формування понять і побудови теорії у двох царинах наукового знання. Якщо гуманітарії будуть послідовно дотримуватися правил корисних для природодослідників, то вони створюватимуть теорії, які не зможуть пояснювати соціальну реальність у специфічно людській і тому потрібній і значущій формі. З цього випливає, що «постулат про суб'єктивне тлумачення потрібно розуміти у тому сенсі, що всі наукові пояснення соціального світу *можуть*, а для певних цілей *мають*, стосуватися суб'єктивного смислу дій людини, з яких походить соціальна реальність» [3, р. 270]. Об'єкти дослідження в гуманітарних науках постають виділеними в самому досвіді соціального життя, яке певним чином структуроване, і це не можна ігнорувати. Ідеальні об'єкти соціогуманітарних теорій мають безпосередній стосунок до життєвіття, на відміну від ідеальних об'єктів природничих наук. Останні конструюють у межах самих теорій, а перші – надбудовують над конструкціями, вже вибудованими в межах буденної свідомості. Це стосується і так званих ідеальних типів, на основі яких пояснюють мотиви і цілі соціальних діячів – суб'єктивний смысл соціальних дій. Наукові конструкції в гуманітарних науках є ідеально-типовими конструкціями. Вони – об'єктивні, тому що побудовані за процедурними правилами емпіричних наук і підлягають верифікації шляхом емпіричної перевірки, якщо не обмежувати її лише чуттєвим сприйняттям об'єктів і явищ зовнішнього світу, а й долучати до неї особливу досвідну форму – розуміння.

Висновки. Можна констатувати, що Вебер перебував під впливом герменевтики Дильтея та вчення про цінності неокантіанців. Шюц, шукаючи підвалини для обґрунтування самостійного методу гуманітарних наук, сумірного вимозі об'єктивного знання, значною мірою спирався на феноменологію Гусерля. Відповідно, у двох вчених, які вочевидь належать до одного напрямку розвитку гуманітарно-наукової методології, дещо відмінне тлумачення таких вихідних понять, як *розуміння* (*Verstehen*), *соціальна реальність*, *смысл*. Так, Шюц тлумачить «розуміння» як особливу форму досвіду, а не лише як метод або техніку інтерперетації людських дій. Він також доповнює розуміння «соціальної реальності» зверненням до гусерлевого життєвіття як світу повсякденного досвіду. Соціальний світ від початку постає світом смислів: смыслом наділені як дії людини (з погляду мотивів і цілей), так і об'єкти культури (в контексті їхнього призначення). Розуміння смислу можливе завдяки інтерсуб'єктивності соціального світу.

Література

1. Вебер М. "Объективность" социально-научного и социально-политического познания / Макс Вебер // Избранные произведения: Пер. с нем. / Сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдова; Предисл. П.П. Гайденко. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с. – С. 345–415.
2. Гуссерль Э. Картезианские медитации / Эдмунд Гуссерль; Пер. с нем. В.И. Молчанова. – М.: Академический Проект, 2010. – 229 с.
3. Schutz A. Concept and Theory Formation in the Social Sciences / Alfred Schutz // The Journal of Philosophy, Vol. LI (51). – No. 9 (April 29. 1954). – P. 257–273.
4. Weber, Max. Grundriss der Sozialökonomik. III. Abteilung. Wirtschaft und Gesellschaft. Bearbeitet von Max Weber. Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck). – Tübingen, 1922. – 840 s.
5. Weiß, Johannes. Max Webers Grundlegung der Soziologie / Johannes Weiss. – 2., überarb. und erw. Aufl. – München ; London ; New York ; Paris : Saur, 1992. – 256 s.

Olga Ruptash

Concept of Meaning in the Interpretive Paradigm of the Social-Human Sciences

The article is devoted to the explication of the concept of "meaning" in the context of interpretative sociology of Max Weber and the theoretical and methodological developments of Alfred Schutz. The philosophical basis of the methodology of humanities in philosophical hermeneutics and phenomenology is studied. The meaning of "understanding" in the human science cognition, in particular it's subjective and objective interpretation are revealed. Special attention is paid to the division of the natural-scientific and the human-scientific paradigms in the development of the humanities. Certain continuity in concepts of founders of the philosophy and methodology of the humanities is found.

Keywords: hermeneutics, phenomenology, interpretive sociology, methodology, and the human sciences.

Надійшла до редакції 3.11.2014 р.